

“ MESLEK SEÇİMİNDE ANNE BABANIN ROLÜ” & “ÇOCUKLARDA ÖZGÜVEN EĞİTİMİ”

KIRIKKALE REHBERLİK VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

A-MESLEK SEÇİMİ VE AİLE

Meslek seçiminde önemli olan şey, kişinin o mesleği yaparken mutlu olmasıdır. Yani, mesleki doyumunu yaşamasıdır. Kişinin gelecekteki yaşam tarzını belirlenmesinde dönüm noktası olan mesleğini seçmesi; doğru ve isabetli karar vermesi tüm hayatının kalitesini ve mutluluğunu etkiler. Kişinin mutluluğunda doğrudan etkili olan faktörlerin en önemlisi; meslek hayatıdır.

Meslek hayatında ve özel hayatta mutlu olmanın, iyi bir kariyer elde etmenin ilk adımı; kişiliğe uygun bir meslek seçmektir. Kişiliğine uygun meslek seçmiş olan kişilerin işlerini severek yaptığını, mesleğinde ilerlediğini, böylece hem coşkulu hem mutlu hem de verimli olarak yaşamlarını sürdürdüğünü gözlemekteyiz.

Buna karşılık yetenekleri ve ilgilerine uygun olmayan meslek seçen kişilerin ise; çalışmaya karşı isteksiz, işe devamsız, verimi düşük, yeniliklere direnen ve her zaman mesleklerini değiştirme gayreti içinde oldukları görülmektedir. Bu hem mutsuzluğu yaşayarak, çalışmaya gayret eden kişi için hem de işveren için çalışma hayatında istenmeyen bir durumdur.

Bu koşullar altında meslek seçiminde iki ana değişken söz konusudur: Kişinin kendisinin özellikleri ile mesleğin özellikleri. **İşte buradaki amaç, öğrencilerin küçük yaşta mesleklerini seçmesini sağlamak değil, küçük yaştan itibaren mesleklerin ve kendilerinin özelliklerini tanımalarını sağlayarak ileride daha sağlıklı seçimler yapmalarına olanak tanımaktır.** Okulöncesi ve ilköğretimdeki kariyer eğitiminin hedefleri, çocuğa kendini inceleme ve doğru değerlendirme becerisi kazandırmak, var olan yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, çocuğun öğrenme merakını desteklemek, mesleklere karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlamak, çocuğa meslek seçme sorumluluğu kazandırmak, çalışma yaşamı için gerekli tutumları kazandırmak ve geleceğini planlama becerisi kazandırmaktır.

Meslek Seçimi: Bir kimsenin, çeşitli meslekler arasından en iyi yapabileceğini düşündüğü faaliyetleri içeren ve kendisine en üst düzeyde doyum sağlayacağına inandığı bir mesleğe yönelmesidir. Meslek seçimi yaparken önemli olan, bir kişinin sahip olduğu özellikleri en çok gerektiren ve beklentilerini en iyi biçimde karşılayacak olanı seçmesidir.

OKUL ÖNCESİ VE TEMEL EĞİTİM DÖNEMİNDE MESLEKİ GELİŞİM

Çocukta; kendini kabul, özgüven, benlik saygısı ve içsel denetim gibi kişilik özelliklerinin gelişimi, mesleki gelişim sürecini belirleyici etkilere sahiptir. Bu nedenle, hem okulda, hemde evde çocuğun bu gelişimlerini destekleyecek ortamlar oluşturulmalıdır.

Çocuğa, kendini anlama ve keşfetmenin temelini oluşturmak üzere bireysel farklılıklarını görmesi, güçlü ve sınırlı yönlerini anlamasına fırsat verecek yaşantılar sağlanmalıdır. Bu dönemde, çocuk, çeşitli aktiviteler ve yaşantılar içinde kendini keşfetmeye başlar. Okul ve aile, çocuğa sürekli ve doğru geribildirim vererek bu gelişime yardımcı olabilir. Bunun sonucu, çocuk, giderek kendi özellikleri konusunda daha çok bilgi kazanır ve kendinin farkında olma derecesi artmaya başlar.

Doğru bir mesleki karar, daha bu dönemde kendini doğru tanımaya başlamakla mümkündür. Bu dönemde çocuğa karar verme stratejileri öğretilmeye başlanmalıdır. Çocuk, basit durumlar için bile olsa bir karar verme ve bir seçim yapmanın sorumluluğunu almalı ve sonucunu yaşamalıdır. Bu durumun mesleki gelişim süreci açısından da önemi dikkate alınmalıdır.

Çocuğun, bütün mesleklerin gerekli ve önemli olduğu görüşünü kazanması çok önemlidir. Diğer insanlara yararlı olacak hizmet ve ürün veren her çalışana saygı duyulması gerektiğini çocuk bu yaşlarda kazanmaya başlamalıdır. Meslekleri “iyi-kötü” gibi bir etiketlemeden kesinlikle kaçınmalı, bu konuda önyargılar oluşturulmamalıdır. “İnsanlar birbirinden farklıdır. Meslekler de birbirinden farklıdır. Her insanın iyi yapabileceği işler/meslekler vardır.” görüşünün yine bu dönemde kazandırılmaya başlanması gerekir. Çocuğun, meslekler ve bu meslekleri icra edenler arasında farklılıkları görmesi sağlanmaya çalışılmalıdır

Özetle; anaokulu ve ilkököl süreci içinde çocuğun; mesleki gelişim açısından, çevresini, meslekleri, iş ve çalışma dünyasını, insanlar arasındaki farklılıkları, eğitim ile iş yaşamı arasındaki ilişkileri öğrenmeye, kendi özelliklerini tanımaya, anlamaya ve keşfetmeye başlaması amaçlanır.

AİLELERE ÖNERİLER

- 1-Öncelikle; çocuklarınıza sağlıklı ve huzurlu bir aile ortamı hazırlayın. Çocuklarınıza verebileceğimiz en anlamlı ve en önemli desteğin ona huzurlu bir aile ortamı sağlamak olduğunu unutmayın.
- 2- Çocuklarınızı olduğu gibi kabul edin. Her anne baba çocuğunun başarılarıyla mutlu olmak ve gurur duymak ister. Ancak bunu esas gaye haline getirmeyin. Onu her zaman ve her haliyle sevdiğinizi ve değer verdiğinizi hissettirin. ‘Yapamazsan başaramazsan herkese rezil oluruz, başkalarının yüzüne nasıl bakarız, komşunun çocuğu senden daha başarılı’ gibi ifadelerden kaçının.
- 3- Kendini keşfetmesi amacıyla, ilgilerini listelemelerini isteyin. Bu bilgiler ile ilgili aktiviteler neler? Hangi iş ya da meslekler bu ya da benzer aktiviteleri içeriyor, düşüncelerini söyleyebilirsiniz. Arkadaşlarını anlatmalarını isteyip, onun bireysel özelliklerini belirleyin ve kendilerinden farklı yönlerini tartışın. Kendi özelliklerini listelemelerini isteyebilirsiniz. Bunlara tamamen zıt özellikte birisi nasıl olurdu? Karşılaştırmalarını sağlayın.

4- İş ve çalışma dünyasını anlaması amacıyla, kendi iş yerinize götürebilirsiniz. Bir dilim ekmek elimize gelinceye kadar kimlerin elinden geçiyor, o kişilerin yaptıkları? (Çiftçi, değirmenci, fırıncı, dağıtım yapanlar vb.)

5- Çocuğun çevresini tanıması amacıyla, okulda kimlerin çalıştığını sorabilirsiniz. Hasta olunca nereye gideriz? Orada kimler çalışır? Neler yaparlar? Bulmaca tipi oyunlar oynayabilirsiniz. Çalışanlar ve çalışma yerlerini eşleştirme (Örneğin; doktor-hastane, trafik polisi-cadde, öğretmen-okul gibi).

6- İnsanların birbirlerinden farklı olduklarını anlaması amacıyla, ailede herkesin nelerden hoşlandığını ve ilgilerini konuşabilirsiniz. Benzer ve farklı yönlerini vurgulayın. Eğer, istediğiniz bir kişi olmak elinizde olsaydı, kim olmak isterdiniz? Neden? Tartışın. Kişilik özellikleri ile mesleki uyumun önemine vurgu yapın.

7- Eğitim ve iş dünyası arasındaki işleri görmesini sağlamak amacıyla, bir meslek elemanı ile sohbet etmelerini sağlayabilirsiniz.

8- Çocuğumuzun zayıf olduğu yönleri yerine, güçlü olduğu yönlerini vurgulamaya çalışmalısınız. Önemli olan çocuğun neler yapabileceğini belirleyip ondan o ölçüde başarı beklemektir.

9- Çocuğunuzun kendine güvenen, başarılı ve mutlu bir birey olarak yetiştirmek istiyorsanız onu karşılaştığı zorlukları aşması için desteklemelisiniz.

10- Çocuğunuzun başarısına da başarısızlığına da sizin payınız olduğunu unutmayın. Çocuğunuzun yaşadığı veya yaşayacağı tüm başarılarında yaptıklarınız ve yapmadıklarınızla ortak olduğunuzu unutmayın. Başarılarıyla gurur duyduğunuz gibi başarısızlıklarında da kendi payınıza düşeni almalısınız.

11- Her konuda yaptığınız tercihin çocuğunuz için olduğunu unutmayın. Anne baba olarak kendi adınıza bir tercih yapmadığınızı dolayısıyla merkezde çocuğunuzun olması gerektiğini onun ilgi yetenek ve değerleri doğrultusunda verilecek kararların daha isabetli olacağını her zaman aklınızda bulundurun. Kendi beklentilerinize göre değil onun beklentilerine göre çocuğu merkeze alan bir yaklaşım belirlemelisiniz.

12- Her zaman bizim açımızdan hayata bakmak zorunda değiller. Onun fikir ve görüşlerine değer vermelisiniz, böylece çocuğunuz tanımlı olursunuz.

13- Onların dürüst çabalarını ödüllendirebilir takdir edebilirsiniz. Başarılarından ziyade dürüst çabalarını ödüllendirmek çok önemlidir. Böylece emek harcamanın değerini öğrenir

14- Aileler zamanı geldiğinde meslek seçiminde seçenekleri görmesinde çocuklarına yardımcı olmalı ancak seçimi ve kararı çocuklarına bırakmalıdır. Ancak kararı çocuğa bırakmanın, karar anında çocuğu yalnız bırakmak olmadığı unutulmamalıdır.

15- O gün geldiğinde meslek seçimi konusunda yol gösterilebilir, fikrinizi söyleyebilirsiniz ama son kararı siz değil, çocuğunuz versin...

B-ÇOCUKLARDA ÖZGÜVEN EĞİTİMİ

Özgüven Nedir?

Özgüven en basit tanımıyla kişinin kendisine güvenmesidir. Daha geniş anlatımla, kişinin yapabildikleri ve yapamadıklarıyla, olumlu ve olumsuz duygularıyla, yetenekleriyle, korkularıyla, kendini olduğu gibi kabul edebilmesi, kendiyi barışık olması kendini değerli görmesidir.

İnsanlar için özgüven kavramı; başarılı olmak, sevilen biri olmak, iyi ilişkiler kurmak, yeteneklerinin farkında olmak gibi özelliklerin kazanılmasında belirleyici bir rol oynar.

Özgüven ne zaman gelişir? Özgüven gelişimi ilk çocukluk dediğimiz 0-6 yaş döneminde ortaya çıkmakla birlikte orta çocukluk (6-12) ve ergenlik dönemlerinde (12-18) hız kazanmaktadır. **Özgüven gelişiminde genetik etkenlerin yanında anne-baba tutumu, okul ve arkadaş ilişkileri büyük bir paya sahiptir.**

1. Anne-Baba Tutumu: Demokratik güven verici, hoşgörülü tutuma sahip olan aileler çocuklarını destekler, aynı zamanda onlara sınır koyar. Çocuklarını aktif bir şekilde dinler, kendi istek ve görüşlerini de açık ve anlaşılır bir biçimde dile getirir. Hoşgörülü, güven verici ve destekleyici oldukları gibi çocuklarına söz ve tercih hakkı verirler. Çocuklarına koşulsuz sevgi verirler, empatik bir anlayış içerisinde dirler. Bu tutuma sahip olan ailelerin çocuklarının sorumluluk duygusu gelişmiştir. Kendi kendine karar verebilir, kendini kontrol edebilir. Otokontrolü olan, duygularını ifade eden, kararlı, girişimci olan bu çocuklar sağlıklı bir özgüven anlayışına sahip olurlar.

2-Okul: Özgüvenin gelişmesinde önemli bir rol oynayan diğer bir etmende okul ve okulda yaşanan deneyimlerdir. Ailesinden ayrılan çocuk, farklı kişiler tanıyacak, onlarla özdeşim kurmaya başlayacaktır. Okul öncesi ve okul deneyimleri bir çocuğun yeteneklerinin gelişmesinde önemli bir paya sahiptir. Eğer bir çocuk altı-yedi yaşına geldiğinde kendini yetenekli hissediyorsa 12 yaşına geldiğinde ise özgüveni yüksek bir birey olacaktır. Bu yüzden okul yaşamı özgüvenin gelişiminde aileden sonra gelen ikinci faktördür. Okul döneminde çeşitli derslerde başarılı olan bir çocuk kendine güven duyacaktır. Ya da öğretmeninden iyi bir övgü alması onu başarıya emin adımlarla gitmesini sağlayacaktır. Bunun aksine yaptığı işlerde eleştirilen, kıyaslanan çocuk kendini yetersiz, değersiz hissedecek ve sürekli insanları memnun etme çabasına girişecektir.

Burada öğretmenlere çok iş düşmektedir. Çocukların başarılarını öven, hataları olduğunda çocuğa kendi çözme fırsatı tanıyan, duygularını ifade etmesine yardımcı olan, koşulsuz sevgi gösteren, gerektiğinde sınır koyan öğretmenlere sahip olan çocuklar şüphesiz ki yüksek benlik saygısına ve özgüvene sahip olan bireyler olarak yetişeceklerdir.

3.Arkadaşlar: Özgüvenin gelişiminde arkadaşların da önemi büyüktür. Bir gruba dâhil olmak, iyi bir arkadaş edinmek, duygularını ifade edebilmek, sevgi görmek çocukların arkadaşlarıyla kazandığı ilk deneyimlerdir. Bazı çocuklar kişilik yapıları gereği arkadaşlık ilişkileri kurmakta güçlük çekmez, arkadaşlarıyla iletişimi kuvvetli olur. Bazı çocuklar ise kolay arkadaş edinemez, bir gruba dahil olmakta zorlanabilir. Çocuğun sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, çevresiyle etkileşim halinde olabilmesi için hem anne-babanın hem de öğretmenin çabalaması gerekmektedir. Okul çağında edinilen arkadaşlık deneyimleri çocuğun ileriki yaşlarda da bir ortama girdiğinde daha çabuk uyum sağlayabileceğini, kolay arkadaş ilişkileri kurabileceğini, kendini iyi ifade edebileceği göstermektedir.

Çocuklarda Özgüveni Geliştirmek İçin Anne Babalara Öneriler

- 1.Çocuğunuzla erken yaşlarda güçlü bir sevgi ve güven bağı oluşturun. Onun için mutlu ve huzurlu bir aile ortamı hazırlayın.
- 2.Çocuğunuzun güçlü yönlerini övün, zayıf yanlarını görmezlikten gelmeyin, dürüst olun ancak eleştirmeyin.
- 3.Çocuğunuzun kendine has yeteneklerini ortaya çıkarmasında yardımcı olun. Ona sık sık söz hakkı tanıyın, sevdiğinizi söyleyin.
- 4.Çocuğunuzun duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sağlayın.
- 5.Çocuğunuzun kendi davranışlarıyla örnek olduğunuzu unutmayın. Çocuğunuzun onlarda görmek istemediğiniz şekillerde yaklaşmayın. Başkalarının yanında onu küçük düşürmeyin.
- 6.Çocuğunuzdan beklentilerinizin onu aşacak bir seviyede olmamasına dikkat edin. Ulaşabileceği hedefler koyup başarılı olmasını sağlayın. Onun başarısızlıklarını büyütmeyin.
- 7.Çocuğunuzun yapabileceği sorumluluklar verin. (sofrayı kurma, alışveriş yapma..vs.). Olumlu davranışlarını mutlaka takdir edin.
- 8.Çocuğunuzun sadece başarıları ve özel yetenekleri ile değil her şeyine değer verdiğinizi belirtin. Küçük bile olsa yaptığı güzel bir davranışı övün ve bunun sizin için ne kadar önemli olduğunu belirtin. Onun fikirlerine değer verdiğinizi hissettirin.
- 9.Çocuğunuzun yaptığı işlerin sizin için de ne kadar önemli ve değerli olduğunu gösterin. İlgilendiği şeylerle ilgili bir yazı ya da resmi paylaşın. Yeteneklerini fark edip teşvik edin
- 10.Çocuğunuzun asla başka çocuklarla kıyaslamayın
- 11.Çocuğunuzun ilgi ve dikkatle dinleyin. Çocuğunuz bir soru sorduğunda göz kontağı kurun, konu ile ilgili konuşarak düşüncelerini ifade etmesine yardımcı olun. Varlığını önemseyin.
- 12.Çocuğunuz başarısız olsa bile "Öğrenmeye çalışman beni gururlandırıyor" gibi ifadelerde onu çabalamaya motive edin.
13. Çocuğunuzun kendi işini yapması için fırsat tanıyın, onun yapması gereken bir işi asla yapmayın. Korkularına saygı duyun.
- 14.Çocuğunuzun başladığı işi bitirmesi konusunda motive edin, ona destek olun. Onun için önemli olan şeylere siz de önem verin.
- 15.Çocuğunuz bir hata yaptığında sorunu kendi çözmesine fırsat tanıyın. Yanlış ve uygun olmayan cezalandırmalardan kaçınınız.